

RICHARD
PAUL EVANS

*The New York
Times*
bestseleris

Laiškai

Noelei

ROMANAS

Jaudinanti istorija apie
viltį ir gydančią atleidimo galią

TYTO ALBA

RICHARD
PAUL EVANS

Laiškai
Noelei

R o m a n a s

Iš anglų kalbos vertė

Džilda Jansonaitė

VILNIUS 2022

Richard Paul EVANS
THE NOEL LETTERS
Gallery Books, an imprint
of Simon & Schuster, Inc.,
New York, 2020

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama ši kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2020 by Richard Paul Evans

This edition is published by arrangement with Sterling Lord Literistic, Inc.
and ANA Baltic, Ltd

Viršelio nuotrauka © Magdalena Wasiczek / Trevillion Images

© Džilda Jansonaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2022

© „Tyto alba“, 2022

ISBN 978-609-466-683-4

I Ž A N G A

Dar ankstyvoje jaunystėje tėvas mane išmokė gilintis į žmonių poelgių esmę. Jis sakydavo: „Eidama gyvenimo keliu, nenustebk pamačiusi, kad mažai kam iš tikrųjų rūpi tiesa. Visada yra daugiau siekiančiųjų užsitikrinti, kad tiesa yra tai, kuo jie tiki.“

Tėvas buvo teisus. Išties stulbina proto mankšta, skirta apginti pažiūroms, kurių laikomės. Net jei tos pažiūros – mūsų pikčiausias priešas. Susidariau įspūdį, kad kuo silpnesnis tikėjimas, tuo stipriau jo įsikimbame.

Aš žmonių nesmerkiu. Daug labiau smerkiu save, tai byloja ir mano asmeniniai potyriai. Šis pasakojimas – apie mano puoselėtą melą ir tai, kas nutiko man stojus į akistatą su tiesa. Šiuos prisiminimus drąsiai galima būtų vadinti mano praregėjimo istorija.

Į šį pasaulį atėjau Buk* pavarde. Gal dėl to ir tapau rašytoja. Žinau, skamba it kalambūras, bet aš rimtai. Tyrimais įrodyta, kad pavardė turi įtakos renkantis, ką veiksime gyvenime. Pavyzdžiui, statistika byloja, kad neįtikėtinais daug vyrų vardu Denis tapo dantų gydytojais, o Kukams net 20

* Book (*angl.*) – knyga (čia ir toliau – *vertėjos pastabos*).

procentų didesnė tikimybė siekti karjeros kulinarijos meno srityje. Faktas. Pasiskaitykite ir įsitikinsite.

Bent jau mano atveju ši hipotezė pasitvirtino visu šimtu procentų. Mano tėvas Robertas Bukas buvo knygyno savininkas, ir štai aš ėmiausi rašyti knygą.

Esu Noelė Buk. Skamba kaip teminio knygyno ar leidyklos, kurios specializacija – kalėdinės pasakos, pavadinimas. Ironiška, bet ne taip ir toli nuo tiesos. Kai prasidėjo ši istorija, dirbau redaktore vienoje Niujorko „Didžiojo penketo“ leidyklų. Užtikrinu, kalėdinės tematikos knygų prisiškai iki soties.

Įdomu tai, kad pavardė *Buk* su literatūra niekaip nesusijusi. Šis žodis škotiškos kilmės ir siejamas su Škotijos regiono pavadinimu *Boak*, reiškiančiu (nemalonu pripažinti) „raugėti“ ar net „susivemti“. Tai nėra koks ypatingą pagarbą keliantis vardas. Vaikystėje dėl tos pavardės iš manęs šaipėsi. Teliko dėkoti, kad niekas taip ir nesužinojo tikrosios reikšmės. Ir šiaip draugų turėjau ne per daugiausia.

Bendraamžių nebuvau mėgstama dar ir dėl to, kad mano žodynas buvo ne pagal amžių turtingas. Tėvo už tai negaliu kaltinti. Jis kalbėjo itin taisyklingai. Ne todėl, kad padarytų išpūdį, – tiesiog tokia buvo jo kalbos maniera. Tarsi jam būtų suteiktas leidimas vartoti daugiau žodžių nei daugumai kitų. Kartais atrodydavo, kad tai ne anglų, o kažkokia svetima kalba. Jis žmogui sakydavo nemalonus dalykus, o tas dar ir padėkodavo. Mano tėvas žodžiais mėgavosi, buvo protingas. Ko gero, perėmiau iš jo dalį gerųjų savybių.

Kai buvau aštuonerių, „egzaminuodavo“ mane iš „Skaitytojo almanacho“ žodynėlio. Tada maniau, kad visi tėvai

taip elgiasi su savo vaikais. O rezultatas – mano kalba nesiskyrė nuo mūsų mokytojų, ir, žinoma, vaikai dėl to iš manęs šaipėsi. Vidurinėje mokykloje vienas berniukas praminė mane Tezaure. Ši pravardė ir skaudino, ir glumino. Tais pačiais metais per automobilio avariją žuvo mama. Taip iš mano kortų namelio iškrito pirmoji korta, sukėlusi ištiesą virtinę įvykių, nulėmusių tolesnį mano gyvenimą.

Tais pačiais metais lioviausi šokti. Ir dar – tais pačiais metais mano ir tėvo santykiuose radosi skilimas. Be jokios abejonės, šie įvykiai buvo susiję. Tėvui patiko žiūrėti, kaip šoku, o aš tėvo jau nebemylėjau.

Beveik du dešimtmečius nepalaikiau su juo ryšių, kol per vienas Kalėdas viskas pasikeitė. Kaip tik tuo metu pradėjau gauti laiškus.

Jei ryžotės perskaityti mano istoriją, prašau tik viena. Nesididžiuoju tuo, kokia buvau. Prašau neteisti per griežtai ir neskubėti daryti išvadų. Jau pati tai padariau. Už savo nuodėmes sulaukiau bausmės. Laimė, dar liko tokių, kurie nebijo tiesos. Ir tokių, kurie geba mylėti – net ir tokią nenusipelnusią meilės kaip aš.

Pirmas skyrius

*Savaitę galiu išverti kone bet ką, jei tik turiu
kokią įdomią knygą.
„Noelės knyga“*

– Ar Solt Leik Sitis jūsų gimtasis miestas?

Atsisukusi greta pamačiau besišypsančią žilaplaukę moterį, sėdinčią eilėje per vidurį. Rankose virbalai, ant kelių – kvadrato formos mežginys, greičiausiai užklotas. Kai lipome į lėktuvą Kenedžio oro uoste, ji man nusišypsojo, bet skrydžio metu sėdėjo taip tyliai darbuodamasi virbalais, kad visai apie ją pamiršau. O gal tuo metu klaidžiojau savo minčių labirintuose. Vis dėlto klausimas suglumino – jau nebuvo tikra, kur iš tiesų mano namai. Net ir ką man reiškia žodis „gimtasis“.

– Solt Leik Sityje gimiau, – tyliai ištariau, – bet jau šešiolika metų ten nesilankiau.

– Oho! Visa amžinybė. Kas pastūmėjo dabar sugrįžti?

– Vykstu aplankyti tėvo.

Moteris plačiai nusišypsojo.

– Man visad patiko sugrįžimai. Turbūt po šitokio ilgo nesimatymo bus jaudinamas susitikimas.

– Jis miršta, – nukirtau.

Moters veidas ištįso.

– Užjaučiu, mieloji. Tesaugo jus Dievas.

– Ačiū, – vėl pažvelgiau pro langą į sniego nuklotą pasaulį apačioje. Į kristalais spindinčią baltą antklodę, mirguliuojančią melsvo ledo spalvos žemiško mėnulio atšvaitais. Vasačo viršukalnės, aukštesnės, nei man atrodė anksčiau, driekėsi beveik tobula grandine per visą slėnį nuo šiaurės iki pietų, sudarydamos milžinišką sniego sieną. Namai apačioje atrodė mažičiai, neaukšti, užtat nesusigrūdę vienas prie kito. Visai kas kita Niujorkas, kur gatvės primena siaurus kanjonus, o pastatai – kalnus.

Namai. Traukiu namo. Viena kolegė iš leidyklos pavadinu mane *hobo*. Sakė, kad šios keturios raidės – žodžių *homeward bound* santrumpa. Žinoma, pasitikrinau. Gal ji ir neklydo. Nors gali būti ir darinys iš *homeless boy* ar net Hobokeno Naujajame Džersyje trumpinys. Dar vienas iš žodžių, kažkaip prasmukusių į mūsų kultūrinės leksikos parąštes.

Minutės tiksėjo, o aš vis labiau jaudinausi. Net neatsiverčiau knygos, kurią turėjau rankiniame bagaže, – ženklas, iškalbingai liudijantis, kaip tuo metu jaučiausi. Ką po šitiekos metų pasakysiu tėvui? Nors... gal labiau nerimavau dėl to, ką *jis* man pasakys. Laukia gėdingos atgailos savaitė prie mirštančiojo patalo? Kam tai darau? Ko gero, jei būtų mano valioje lėktuvą apsukti, taip ir būčiau pasielgusi.

Prieš metus kolegė man prisipažino po penkerių metų pertraukos vykstanti namo švęsti Padėkos dienos. Vylėsi susitaikyti su motina. Sugrįžimas, į kurį dėjo tiek vilčių, netruko nė valandos. Tą potyrį ji prilygino emocinei pasalai. Vos po septynių valandų jau vėl buvo Niujorke ir valgė

Padėkos dienos pyragą su kalakutiena. Mano padėtis skyrėsi nuo jos tik tuo, kad nepuoselėjau kokių nors vilčių. Tėvas miršta. Galėjau nebent tikėtis, kad praeitis bus užmiršta, palaidota. Ir tiesiogine, ir perkeltine prasme.

Kai tėvui nustatė vėžį, gydytojas pranešė jam, kad gyvens gal tik pusmetį. Tėvas nieko man nesakė, prisipažino tik per pastarąsias porą savaičių, kai, matyt, suprato kovą pralaimėjęs. Tada ir paprašė galimybės paskutinį kartą mane pamatyti. *Yra dalykų, apie kuriuos reikia pasikalbėti.* Labiau už viską mane išgąsdino šie jo žodžiai.

Pasiūlė apsisotiti pas jį, mano vaikystės namuose. Dar pridūrė, kad mano kambaryje niekas nepasikeitė – viskas liko taip, kaip buvo prieš beveik du dešimtmečius. Iš pradžių kvietimo nepriėmiau, toks jau mano būdas, bet tėvas buvo atkaklus.

Jis švelniai tikino:

– Noele, mums tai paskutinė galimybė.

Ką jam galėjau atsakyti? Atvirai kalbant, visai nesiveržiau išlaidauti viešbučiui. Pragyvenimas Niujorke brangus, o leidyklos dideliais atlyginimais redaktorių nelepina. Jis taip pat pasisiūlė sumokėti už lėktuvo bilietą ir leido naudotis savo automobiliu, kurio jam tikrai neprireiks, kol būsiu Solt Leik Sityje. Sprendžiant iš visko, jau apskritai neprireiks.

Raminau save, kad užtruksiu tik savaitę. Savaitę galiu iškęsti bet ką.

Tėvas susitarė su Vende, savojo knygyno vadove, kad ši pasitiktų mane oro uoste. Šiek tiek ją pažinojau, bet tik probėgšmais. Nors buvome panašaus amžiaus, ji man visados atrodė vyresnė. Pradėjo dirbti knygyne dalį dienos, bet,

likus vos keliems mėnesiams iki mano išvykimo, žingsnis po žingsnio darė karjerą, kol tapo vadove. Jei dar gerai pamenu, buvo savotiškai graži. Grakšti, liekna, „Lladro“ porcelianinę statulėlę primenančia figūra, ugninio vario atspalvio plaukais, šviesaus gymio. Labiausiai įstrigo tai, kad ji tiesiog garbino mano tėvą. Net ir anuomet jos elgesys man atrodė vergiškai nuolankus – ji gaudė kiekvieną tėvo žodį, lyg tas skleistų Platonui prilygstančią išmintį. Ji buvo komandos žmogus, aš – ne. Baiminausi, kad dėl to tarp mūsų gali kilti įtampa.

Kaip būna per šventes, ypač Niujorke, laisvų vietų lėktuve nebuvo. Vos pasigirdus signalui atsisegti diržus, keleiviai iš savo vietų pašoko tarsi spyruoklės išmesti. Aš lūkuriavau. Visai nesiveržiau išlipti. Į bagažo skyrių buvau pridavusi du lagaminus, bet mieliau būčiau likusi viena sėdėti lėktuvo salone, nei leistis į kalbas su mažai pažįstama persona, ir dar tokia, kuri greičiausiai manęs nemėgsta.

Ir su tėvu susitikti nesiveržiau. Ne tiek dėl sunkios jo ligos, kiek dėl to, jog teks aiškintis, kodėl tiek ilgai buvau dingusi iš jo gyvenimo. Čia kaip susitikti prekybos centre žmogų, į kurio skambučius visą savaitę vengei atsiliepti. Tik dar padauginus iš tūkstančio. *Yra dalykų, apie kuriuos reikia pasikalbėti.*

– Sėkmės tau, mieloji, – pakilusi iš savo vietos, palinkėjo senutė. Mezginį su virbalais įsikišo į dirbtinės odos krepšį ir pasikabino ant peties.

Dar po kokių dešimties minučių salonas visiškai ištuštėjo. Nuo lentynos viršuje nukėliau savo rankinį bagažą ir drauge su stiuardėmis išlipau iš lėktuvo.

Pastarąjį kartą Solt Leiko oro uoste lankiausi seniai. Ir

tas kartas buvo įsimintinas. Knygyne pavogė nešiojamąjį kompiuterį, kurį trumpam buvau padėjusi į šalį, kol dariausi vienos mano redaguotų knygų. Skridau su persėdimu į Los Andželą ir net neišėjau iš terminalo. Mano buvęs vyras Markas vis man dėl to priekaištaudavo.

Stabtelėjau prie „Starbucks“ šalia atsarginio išėjimo, nusipirkau latės ir ją išgėrusi nuėjau atsiimti bagažo. Priartėjusi prie eskalatoriaus, pasitinkančiųjų zonoje pamačiau Vendę su popieriaus lapu, ant kurio buvo užrašytas mano vardas. Pati nustebau šitaip greitai ją atpažinusi. Nors... vargu ar galėjai jos nepastebėti. Į akis krito ryški oranžinė slidininko striukė, dar labiau paryškinanti jos varinius plaukus, juodos tamprės, kailiu puošti aulinukai ir maža rankinė, kabanti ant peties. Atrodė gražesnė nei iš mano prisiminimų. Sakyčiau, žavinga.

Nužengusi nuo sausakimšo eskalatoriaus, pasukau jos link. Vendė irgi mane atpažino, nuleido užrašą ir žengtelėjo artyn. Tada ir pastebėjau, kad jos akys paraudusios, vokai patinę.

Kai priėjau, pasisveikino:

– Labas, Noele. Aš Vendė.

– Prisimenu jus.

– Senokai besimatėme, – minkštai ištare žvelgdama į mane tamsiomis akimis. – Jūsų tėvas prieš keturias valandas mirė.

Sutrikusi nežinojau, ką atsakyti. Net nebuvo tikra dėl to, ką jaučiu.

– Užjaučiu, – Vendė lėtai iškvėpė. Ištraukusi ranką iš striukės kišenės, akis nusišluostė popierine nosinaite.

Valandėlę stebelijosi į mano krepšį, tada paklausė:

– Ar turit ir daugiau багаžo?

– Du lagaminus.

– Bus ant aštunto konvejerio. Va ten, – paaiškino Vendė ir pasuko į vakarinį terminalo galą.

Nusekiau paskui ją, tempdama savo krepšį. Konvejerio juosta jau keliavo gal pusė keleivių багаžo. Mudvi stovėdamos greta laukėme, kol pasirodys mano lagaminai.

Minutę kitą patylėjusi, Vendė ir vėl paklausė:

– Ar jau nusprendėte, kiek užtruksite Jutoje?

– Neilgai.

Ketinau pabūti tik, kol tėvas numirs. Dabar, kai visi mano planai apvirto aukštyn kojom, jau nebežinojau. Išskyrus tai, kad kiek galima trumpiau. Pernelyg daug slogių prisiminimų. Per daug nuoskaudų.

Mano lagaminai pasirodė dar po dešimties minučių. Didžiuliai. „Tokie dideli, kad net žmogus tilptų“, – taip sakė „Costco“ parduotuvės kasininkas. Tačiau man teko ant jų atsisėsti, kad užsegčiau užtrauktuką. Proto balsas kuždėjo, kad kelionė neužtruks, bet kažkodėl daiktų prisikroviau lyg ruošdamasi likti gerokai ilgiau. Neabejoju, kad mano psichologą šis rebusas sudomintų.

Kol vargais negalais nukėliau pirmą lagaminą nuo багаžo konvejerio, pasirodė ir antras.

– Tas bjauriai violetinis irgi maniškis, – lagaminui slenkant pro šalį, įspėjau Vendę.

Jai ruošiantis nukelti jį nuo konvejerio juostos, sunerimau, kad nepavyks – šis buvo dar didesnis nei pirmasis, be to, važiavo ant perpildytos багаžo juostos viršaus. Tada

aukštas barzdotas vyras sportine striuke žengtelėjo artyn, nukėlė lagaminą ir pastatė greta Vendės.

– Ačiū, – padėkojo Vendė. – Jūs labai malonus.

– Nėra už ką, – net ir pro vešlią barzdą buvo matyti, kad vyras maloniai šypsosi.

Neabejojau, vyrų dėmesio Vendei netrūksta. Bet atrodė, kad ji to nė nepastebi. O gal dėl to, jog kitkas jai buvo galvoj.

– Buvo šitie du?

– Taip, jau viskas.

Vendė ištraukė lagamino rankeną.

– Puiku. Tada eime.

Liftu pakilome į dengtą galeriją, o tada išėjome į trumpalaikio stovėjimo aikštelę. Nakties oras buvo žvarbus ir šaltas, kvėpuodama pūčiau baltų garų kamuoliukus.

– Mano automobilis va ten, – Vendė mostelėjo jau nebe-naujo balto „Subaru“ universalu link.

Priėjome, ji atidarė bagažinę ir mes įkėlėme lagaminus, ir jie užgriozdino visą mašinos galą.

Vendė atrakino dureles, ir mes sutartinai įsėdome. Ant savo sėdynės ir kilimėlio po kojomis pastebėjau katės plaukų. Tiesą sakant, jų buvo visur. Vendė laikė dvi Siamo kates: Dženifurą ir Klodiją. Tėvas kartkartėmis apie jas užsimindavo. Jis buvo alergiškas katėms. Aš taip pat. Man ėmė ašaroti akys.

Segdamasi diržą, dirstelėjau į Vendę. Akys kietai sumerkotos, bet ašaros iš po vokų išdavikiškai sruveno skruostais.

– Jums negera?

Vendė nieko neatsakė, tik vėl nusišluostė akis. Tada garšiai iškvėpė, palinko pirmyn ir įjungė variklį. Pasigirdo

kalėdinė muzika. Dainavo Peris Komas. Atpažinau, nes jo dainų mūsų šeima klausydavosi, kai dar buvau vaikas.

– Solt Leike kalėdinį repertuarą pradeda groti anksčiau, – tarstelėjau. – Niujorke radijo stotys – tik po Helovino.

– Tai kompaktinė plokštelė. Jos klausydamosi jaučiuosi laimingesnė.

Ir tuoj pat Vendė pridūrė:

– Dabar man reikia ko nors pozityvaus, – tada išjungė muziką ir įjungė šildymą. Pro skydo groteles garsiai švilpdamas saloną užpildė šiltas oras. – Sakykit, jei pasidarys per karšta.

– Ačiū.

Išvažiavome iš aikštelės, pasukome į pietus, o tada – I-80 greitkeliu – į rytus. Solt Leiko oro uostas įsikūręs vos už šešių mylių į vakarus nuo miesto. Ko gero, tai pati nykiausia slėnio dalis – tos žemės aplinkui Didįjį Druskos ežerą.

Vienintelis dalykas, atitinkantis sąvoką „didysis“ (atmetus pavadinimą), tai tikrai įspūdingas šio ežero didumas. Paprastai ežerai žmones traukia vaizdingu kraštovaizdžiu – Didysis Druskos ežeras priešingai. Įsivaizduokite, kad tai Šiaurės Amerikos Izraelyje esančios Negyvosios jūros atitikmuo, ir bus lengviau suprasti, kodėl šis vandens telkinys toks nepatrauklus.

Dar buvau vaikas, kai tėvai pirmą kartą nusivežė mane prie to ežero. Pamenu, koks man pasirodė gražus. Pirmiausia dėl saulėje spindinčių druskos kristalų. Bet vos man įbridus į vandenį susižavėjimas kaipmat išgaravo – ne itin malonu ant odos justti druskos prisotintą vandenį. Dalyje ežero vanduo net dešimt kartų sūresnis nei vandenyno, o

tai reiškia, kad gyvų organizmų ten skurdu. Tokiomis sąlygomis išgyvena tik mikrobai ir jais mintančios artemijos. Vienas iš šalutinių druskos produktų – vandenilio sulfidas, skleidžiantis nemalonų supuvusių kiaušinių kvapą. Taigi net iš tolo nepanašu į Tahou ežerą.

Važiudamos į tėvo namus, mudvi su Vende persimetėm vos vienu kitu žodžiu. Tylomis žiūrėjau pro langą į pasikeitusį kraštovaizdį. Miestas smarkiai pasikeitė – ne mažiau kaip aš nuo tada, kai iš čia išvykau. Viename iš laišku tėvas man rašė, kad miesto centras išsiplėtė dvigubai. Įspūdinga, bet, lyginant su Manhatano panorama, dydis labiau nykštukinis.

80-uju greitkeliu išvažiavome į Pietų 215-ąjį kelią, tada nusileidome į Hailand Draivą.

Įvažiavus į mano senąjį kvartalą, vienintelis iš tų laikų likęs dalykas – „7-Eleven“ parduotuvė, į kurią tėvas mane vesdavosi kas sekmadienį ir nupirkdavo šaldyto gazuoto gėrimo ir dėžutę saldinių, citrininių žirnelių. Ten, kur buvo „Taco Bell“ užkandinė, dabar veikė odontologo kabinetas – savotiškai nuvilianti transformacija.

Per tuos šešiolika metų, kai čia nebuvo, medžiai ir krūmai užaugo, o seni namai tarsi sumažėjo. Gatvė iš abiejų pusių gražiai apsodinta želdiniais. Rajonas atrodė gerokai atsinaujinęs. Matyt, seniesiems gyventojams išmirus, čia atsikraustė daugiau jaunų žmonių, kurie arba perstatė, arba tiesiog senus namus nugriovė.

Rajoną, kuriame užaugau, vadino Šugar Hauzu, o vietiniai – tiesiog Cukraine. Toks pavadinimas prilipo dėl daugiau kaip šimtą metų čia veikusio cukrinių runkelių fabriko. Šugar Hauzas buvo vienas seniausių Solt Leiko rajonų,

o namukas, kuriame praleidau vaikystę, pastatytas dar prieš Antrąją pasaulinį karą, kadaise mormonų pamokslininko Brigamo Jango puoselėtos abrikosmedžių giraitės vietoje. Vienas tų medžių dar buvo likęs mūsų kieme ir kasmet subrandindavo gausų vaisių derlių. Pamenu, kaip tėtis su mama juos skindavo ir kraudavo į pintines. Paskui aš tuos abrikosus parduodavau šalikelėje – po du dolerius už pintinę.

Kiemas už namo man buvo magiška vieta, tik mano vienos pasakų karalystė, kurioje apsiginklavusi kalaviju iš šluotkočio grūmiausi su blogiukais ir niekdariais. Mūsų kaimynė iš gretimo namo, kurią vadinau ponia Bete, laikė du nenustygstančius baltutėlius miniatiūrinius pudelius. Prakišę snukučius pro tvoros plyšius, jie laižydavo man ranką, o aš iš laimės jausdavausi devintame danguje.

Šunelių amsėjimas poniai Betei buvo ženklas, kad esu kieme. Tada pasigirdavo praveriamų jos kiemo durų gurgžtelėjimas ir žingsniai, kai įsitvėrusi vaikštytynės artindavosi prie manęs per veją. Geriau pagalvojus, manau, kad ji buvo labai vieniša. Kartais atnešdavo man sausainių, atsiduodančių karstelėjusiu sviestu, bet tai niekis. Vis tiek buvo saldūs ir aš mielai juos suvalgydavau.

Moteris, sėdėjusi greta lėktuve, priminė man ponią Betę. Tos moters žodžiai apie sugrįžimus privertė susimąstyti. Kartą teko redaguoti Vietnamo kare pėstininkų dalinyje kovojusio autoriaus knygą. Jis emociškai aprašė sugrįžimą į vietas, kuriose atliko karinę tarnybą. Ten, kur kadaise vyko smarkūs susišaudymai, kur jis neteko kojos ir žuvo du jo geriausi draugai, dabar stovi „McDonald’s“. Pamenu, ką jaučiau skaitydama jo prisiminimus. Vendei iš lėto važiuojant

mano vaikystės dienų gatve, jčiau labai panašų nerimastinę jaudulį.

Šviesa nedegė, namas stovėjo tamsus ir tylus, tarsi būtų numiręs kartu su mano tėvu. Kiemas skendėjo prieblandoje, blausiai apšviestas tik siauro spalio mėnulio ruoželio ir senovinio gatvės žibinto, skiriančio tėvo namą nuo vijokliais apaugusio mūrinuko pietų pusėje. Nors ir prietemoje, įžiūrėjau, kad prie laukujų durų kažkas jau buvo pastatęs vazą su gėlėmis.

Vendė įsuko prie namo, sustojo ir išjungė variklį. Mane pribloškė tykuma. Ne tarp mūsų tvyrojusi tyła, bet tas visiškai naujas man pasaulis. Niujorko centre tylu nebūna. Kartais, kad tą suvoktum, reikia išvykti.

Staiga man dingtelėjo, ar tėvo kūnas vis dar name. *Juk turėjo palikti, kad galėčiau su juo atsisveikinti, ar ne?*

Vendė tarsi perskaitė mano mintis:

– Jo nebėra. – Ir pridūrė: – Laidojimo namai kūną išsi-vežė.

Pasisukau į Vendę ir paklausiau:

– Ar kai mirė, su juo kas nors buvo?

– Aš. Ir slaugytoja iš hospiso. Jis kentė didelius skausmus, todėl reikėjo lašelinės su morfinu, – mačiau, kaip akyse jai vėl tvenkiasi ašaros; kaip stengdamasi į mane nežiūrėti staigiu judesiu braukia nuo skruosto ašaras.

– Pasiimsiu mantą.

Vendė atidarė bagažinę, o aš iš ten ištraukiau abu savo lagaminus ir krepšį. Tada ji nuėjo prie šoninių durų ir atrakino jas raktu, prikabintu prie ryšulio. Palikusi duris atviras, nuėjo partempti antro mano lagamino.

Žengdama per slenkstį, jaučiausi tarsi patekusi į laiko mašiną. Spustelėjau šviesos jungiklį ir įžengiau į virtuvę.

Pirmas dalykas, patraukęs dėmesį, buvo „Black Forest“ laikrodis su gegute ant sienos greta šaldytuvo. Su raižyto medžio švytuokle viršum varinių pušies kankorėžio formos atsvarų. Tas laikrodis man siejosi su vaikyste. Tėvas parsigabeno jį iš Vokietijos – kito tokio laikrodžio su gegute nebuvau mačiusi. Ant ciferblato trys mėlyni drugeliai, judantys į ritmą sulig laikrodžio mechanizmu. Ilgą laiką man atrodė, kad tie drugeliai gyvi. Mano vaikiško mąstymo konstanta.

Drugelių motyvų mūsų namuose buvo ir daugiau. Tėvas kolekcionavo drugelius, kaip kiti kolekcionuoja antpirščius ar suvenyrinius šaukštus. Turėjo jų įvairiausių pavidalų – nuo alyvmedžio raižinių iki plastikinių ornamentikos pavyzdžių. Kai buvau maža, jis aiškino, kad tai „skraidančios gėlės“, atsiplėšusios nuo kotų. Ir aš tikėjau. Tikėjau viskuo, ką jis sakė.

Namai buvo prakvipe antiseptikais ir drėgme – kaip gydymo įstaiga ar kokia kita vieta, kurioje slaugomi ligoniai.

Kol apžiūrinėjau namus, Vendė sekė man iš paskos, atitolusi vos per porą žingsnių. Perėjusi virtuvę, įėjau į nediduką valgomąjį pietvakariniamė namo kampe. Tas pats ąžuolinis stalas su kėdėmis, prie kurio kasryt prieš pamokas kabindavau košę ar pusryčių dribsnius.

Viename kambario kampe buvo stiklinė spintelė su porceliano figūrėlėmis: minkštų linijų vokiškomis „Hemel“ ir didesnėmis, labiau žvilgančiomis „Lladro“ statulėlėmis. Daugiausia tai buvo drugeliai arba mažos figūrėlės, vaizduojančios mergaites su drugeliais. Labiausiai atmintin iš

vaikystės įstrigo toji statulėlė, kur tėvas laiko savo dukrytę už rankos. Permetusi figūrėles akimis, pastebėjau tik vieną iki tol nematytą – nuotaką su šydu ir rožių puokšte rankose. Ši kažkaip nederėjo prie kitų kolekcijos eksponatų. Pasidarė smalsu, kada gi tėvas ją įsigijo.

Iš valgomojo perėjau į svetainę. Priešais koklinį židinį su išpiešta atbraila ir bronzinėmis liūto galvos formos atramėlėmis – dvi sofutės. Virš židinio – didelė įrėmintą mano nuotrauka, dar nematyta.

Taip stovėdama, prisiminiau verandoje kažkieno paliktas gėles. Jauėjau jų paimti ir staiga sustingau. Prie durų prisiminiau, kaip tėvas laikė mamą parvertęs ant grindų, o ši maldavo ją paleisti. Širdis ėmė pašėlusiai daužytis. Ta akimirka amžiams įsirėžė mano mintyse ir sieloje. Tada paskutinį kartą mačiau savo mamą gyvą.

Kad nusikratyčiau slogių prisiminimų, išėjau į koridoriuką, vedantį į miegamuosius. Mečiau akį į vonios kambarį. Senųjų tapetų, išmargintų vėjo malūnais ir tulpėmis, nebelikę; sienos nudažytos pasteline smėlio spalva. Grindys nepakitusios – tos pačios šachmatine tvarka išklotos baltos ir juodos plytelės. Būdama septynerių, negalėjau atsistebėti, kad plytelių raštas taip primena vištų narvelius, o vieną rytą pasiėmiau „Magic Marker“ spalvikelį ir ėmiau ant grindų piešti jungdama linijas. Už tą prasižengimą mama kaip niekad griežtai išbarė ir ilgokai pyko.

Tėvų kambarys buvo greta vonios. Durys, kaip visada, buvo uždarytos. Mūsų namų šventa vieta, retai kada ten įeidavau. Suėmiau varinę rankeną ir pravėriau duris. Net loštelėjau nuo šalto oro gūσιο. Kambarys buvo tikra ledaunė.

– Kodėl čia taip šalta? – paklausiau Vendės.
– Atidariau langus, kad išsivėdintų, – atsakė ji. – Buvo nekoks kvapas.

Žengtelėjau vidun.

– Tai jis čia?..

Kiek patylėjusi, Vendė atsakė:

– Nuvilkau visą patalynę ir išskalbiau. Dabar džiovyklėje.

– Ačiū.

– Prašom.

Vendė praėjo pro mane ir uždarė langą kambario gale. Ant raudonmedžio komodos stovėjo dar viena „Lladro“ figūrėlė – mergaitė su drugelių puokšte rankoje. Šalia jos – atviruko didumo nuotrauka sidabrinuose rėmeliuose su užrašu „Jeloustounas“. Mudu su tėvu nusifotografavę priešais Senąjį Ištikimąjį geizerį. Tada buvau gal ketverių. Sėdėdama tėvui ant pečių, žvelgiau į trykštančio vandens stulpą. Nuotrauka, artumas... dabar man atrodė visiškai svetima.

Giliai įkvėpiau ir nusisukau. Ganėtinai pamačiau. Išėjau ir pasukau į kadaisė buvusį savo kambarį. Atidariau duris, uždegiau šviesą. Šviesos jungiklio apsauga nepasikeitė. Plokštelėje – mįslingas vaizdelis iš pasakų, kažkaip užsilikęs čia nuo mano vaikystės. Merė ir jos mažasis ėriukas.

Kambarys, kaip tėvas ir sakė, tiksliai toks, kokį palikau. Prisiminimų nors vežimu vežk.

Lova. Medinė lova su princesės vertu baldakimu. Pame nu, kaip trylikametė slėpiausi po ja tą siaubingą naktį, kai mama pabėgo iš namų. Vėliau pabudau jau lovoje, mane pažadino baimingai įsiaudrinę balsai. Dėl man nesuprantamų

priežasčių pas mus buvo tėvo sesuo. Ji kažką tyliai sakė tėvui, ir jis paskui išėjo iš namų. Pamenu, išgirdau trinktelint šonines laukujes duris ir garsų įjungiamo mašinos variklio burzgesį. Labiausiai atmintin įstrigo visa kaustanti baiminga nežinia. Ar jie – tėtis, mama – dar apskritai sugriš?

Rytą vos atsibudusi pašokau iš lovos ir nuėjau pasižiūrėti, ar tėvai namie. Bet radau tik tetą, geriančią kavą prie virtuvinio stalo. Atrodė ne mažiau susikrimtusi ir liūdna nei aš.

– Kur tėtis? – paklausiau.

– Dar miega, saulele, – atsakė teta. Akys patinusios ir paraudusios, tarsi per naktį būtų verkusi.

– Aš čia, – man už nugaros ištarė tėvas. Atrodė dar labiau sugniuždytas nei teta. – Noele, reikia pasikalbėti.

Ir sunkiai atsidūsėjęs pridūrė:

– Eime pas mane.

Nusekiau paskui jį, vis svarstydama, kur galėtų būti mama. Abu prisėdome ant nepaklotos lovos, mano kojos liko kadamuoti nesiekdamos grindų. Pamenu, kaip žiūrėjau į jį. Kaip akyse jam tvenkėsi ašaros, o aš spėliočiau, kokį siaubingą dalyką dabar pasakys. Buvo blogiau, nei įsivaizdavau. Gal net blogiau, nei apskritai galėjau įsivaizduoti. Košmaras, kurio pabaigos tikėjaisi, dar tik prasidėjo. Tėvas pasakė, kad mama mirė. Jau nieko nebebus taip, kaip buvo.

Ant mano tualetinio staliuko (tokio pat žvilgančiai balto kaip ir lova) buvo pridėliota nuotraukų. Dauguma jų padarytos, kai buvau mažesnė. Tėvas buvo įstrigęs laikotarpyje, kai buvo įprasta nuotraukas daryti fotoaparatu. Tose nuotraukose aš įamžinta šokanti; žvelgdamas į jas, galėjai pamatyti, kaip metams bėgant keitėsi kostiumai. Nuo

plunksniško geltono anties kostiumo pirmaisiais šokių klasės metais iki rožinio balerinos sijonėlio ankstyvoje pauglystėje. Vienoje fotografijų, darytų vidurinės mokyklos baigimo proga, buvau su kepure ir mantija, perjuosta aukštinė pirmūnės juosta.

Priėjau prie spintos ir atidariau. Mano moksleiviški drabužiai vis dar buvo ten. Net ir toji juosta. Kartą skaičiau, kad pagal Viktorijos laikų tradicijas, jei vaikas numirdavo, tėvai stengdavosi gyventi kaip lig tol... tarsi vaikas vis dar būtų su jais. Net padėdavo velioniui lėkštę per vakarienę. Taip ir aš jaučiausi grįžusi į namus. Šis kambarys atrodė tarsi mauzoliejus, kuriame stropiai saugoma tai, kas liko iš mano vaikystės ir to laiko, kai šeima pradėjo irti. Namų mirtis. Pasukau prie durų ir išeidama užgesinau šviesą.

Vendę radau virtuvėje. Ji ir vėl ašarojo.

Kiek susivaldžiusi, prabilo:

– Jis nepajėgė jūsų pamiršti. Jo paskutiniai žodžiai buvo: „Perduok Noelei, kad apgailestauju.“

– Dėl ko?

– Kad jūsų nesulaukė.

Įsirėmusi rankomis, palinkau virš kriauklės.

– Nemaniau, kad apskritai kada nors sugrįšiu.

– Ir jūsų tėvas nemanė, – čia Vendės tonas pasikeitė, – bet vylėsi. Nesiliovė tikėjęsis.

Tada Vendė garsiai iškvėpė ir pridūrė:

– Puoselėjo daugybę tuščių vilčių.

Iš jos tono taip ir nesupratau, ar man tik pasirodė, kad jos žodžiuose slypėjo priekaištas. Buvo šalta mandagi, bet gal taip tik slėpė sielvartą. Juk ką tik neteko to, su kuriuo

praleido šitiek savo gyvenimo metų. Prarado labai brangų žmogų. Knygynas jiems abiem buvo tarsi namai.

– Ką ketinate daryti su knygynu? – paklausė Vendė. – Kol kas reikalus tvarkau aš, – tyliai pridūrė. – Jūsų tėvas paprašė nemesti darbo, palaukti, kol apsispręsite.

Pažvelgiau į ją suglumusi.

– Kodėl aš turėčiau nuspręsti dėl knygyno?

– Todėl, kad, spėju, knygyną tėvas paliko jums.

Apie tai nė nebuvo pagalvojusi.

– Turėjo palikti jums, Vende.

– Kraujas – tirštesnis už vandenį.

– Ne visada, – paprieštaravau.

Vendė susiraukė.

– Man jau metas. Ryte laukia inventORIZACIJA.

– Ketinate dirbti?

– Darbų per akis.

Jos ištikimybė mane pribloškė.

– Ačiū, kad šįvakar pasitikote.

– Nėra už ką, – Vendė kiek patylėjo, o tada apmetė akimis virtuvę. Jos žvilgsnis buvo kupinas melancholijos, bylojančios, jog baiminasi daugiau šių namų nepamatysianti. Ko gero, ne per labiausiai klydo.

Tada akys vėl nukrypo į mane.

– Jūsų tėvo raktai spintelės prie šaldytuvo stalčiuje. Mašinos, namo, pašiūrės... visi.

Nusistebėjau, iš kur tai žino.

– Ačiū.

– Dar užrašiau jums interneto prisijungimo slaptažodį.

Tas sulenktas lapelis ant šaldytuvo.

– Ačiū, – dar kartą padėkojau.

Vendė apsisuko ir išėjo. Praėjo minutė kita, bet įjungiamo variklio burzgesys nepasigirdo. Dirstelėjusi pro virtuvės langą, pamačiau ją užsikniaubusią ant vairo. Buvo pradėję snigti, jos mašiną tirštai nuklojo snaigės. Praėjo dar kelios minutės, kol įjungė variklį, valytuvus ir atbula išvažiavo iš kiemo.

Sveika sugrįžusi namo.

Net krūptelėjau, kai iš laikrodžio it nuo spyruoklės nusprūdusi iššoko gegutė ir, tuo pat metu plazdant drugelių sparneliams, iškukavo dvyliktą.

„Sveikas, paukštuk“, – pasisveikinau. Tas paukštelis buvo mano senas pažįstamas. Stovėdavau po laikrodžiu, kantriai laukdama, kol gegutė pasirodys.

Ant sienos priešais kabėjo įrėmintos citatos:

Džiaukis gyvenimo mažmožiais,
nes vieną dieną atsigręžęs į praeitį suvoksi,
kokie tie mažmožiai buvo svarbūs.

Kurtas Vonegutas

Tėvas kolekcionavo citatas, ypač – Voneguto. Regis, Voneguto mėgstamiausia buvo ši:

Būti reiškia veikti.
Sokratas

Veikti reiškia būti.
Sartras

Du bi – du bi – du.
Sinatra

Pajutau, tarsi visi jausmai, nuo kurių taip stengiausi pabėgti, iš tikrųjų nemirė, egzistavo šioje laikui nepavaldžioje vietoje. Neatsiejami nuo šių sienų ir sijų laukė manęs sugrįžtančios, kad vėl apie save primintų.

Nuėjau į savo kambarį, kritau lovon ir pravirkau.

Tą naktį sapne mačiau tėvą ir mamą drauge prie mano lovos. Juodu stovėjo susikibę už rankų ir tylomis žvelgė į mane.

Pamiršk praeitį, Noele. Gyvenimo šachmatų partijoje praeitis – tai stiprus rakis, bet silpnas karalius. Galime iš praeities mokytis, bet neleiskime praeičiai mūsų užvaldyti. Neįmanoma laikyti žirgo pavadžio jojant atbulai.

© Emily Drew

RICHARD PAUL EVANS (Ričardas Polas Evansas, g. 1962 m.) – garsus amerikiečių rašytojas, išleidęs daugiau nei 40 knygų, verčiamų į 24 pasaulio kalbas, ypač skaitytojų mėgstamas už jaukias kalėdines istorijas, kuriose nagrinėjamos šeimos santykių, atleidimo temos. Jis – vienas iš nedaugelio autorių, kuriems pavyko užkariauti ir grožinės, ir negrožinės literatūros bestselerių sąrašus. Lietuvių kalba jau išleistas rašytojo romanai „Noelės dienoraštis“ („Tyto alba“, 2021 m.). „Laiškai Noelei“ – antroji autoriaus knyga lietuvių kalba.

Po beveik dviejų dešimtmečių Noelė Post, didelės Niujorko leidyklos vyriausioji redaktorė, grįžta į savo vaikystės namus paskutinį kartą susitikti su mirštančiu tėvu. Suplanuotas trumpas apsilankymas virsta iššūkių ir atradimų kupina pažinimo kelione Noelei netikėtai paveldėjus tėvo puoselėtą knygyną. Iš naujo susipažindama su vaikystės namais ir žmonėmis, kuriuos paliko, mergina pradeda atskleisti skaudžią ir ilgai slėptą tiesą apie savo šeimą, o Tabula Rasa vardu įsislaptinusio anonimo laišakai merginai, kamuojamai vienvėsi, pykčio ir išsiskyrimo šešėlių, padeda pakeisti požiūrį į ne tik paslapčių ir skaudžių išgyvenimų kupiną praeitį, bet taip pat ir į savo ateitį. Kas rašo šiuos laiškus: staiga į Noelės gyvenimą grįžęs vaikystės draugas Dilanas, knygyno vadovė Vendi ar kažkas kitas, norintis padėti merginai suprasti save?

„Laiškai Noelei“ – jaudinanti istorija apie meilę, draugystę, pasitikėjimą ir atleidimą, apie pabudimą iš sielvarto ir susvetimėjimo. Meistriškai į pasakojimą įpindamas garsių rašytojų citatas, R. P. Evansas skaitytojus kviečia į gyvenimo kelionę, kurioje griauinantys praeities prisiminimai virsta galinga nauja pradžia.

ISBN 978-609-466-683-4

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt